

Kontakt:

per.magne.tveiten@mentormedier.no

eirik.lysholm@dagsavisen.no

ashild.mathisen@vl.no

Mediemangfoldsutvalget
Sekretariatsleder Lars Øyen
lpo@kud.dep.no

26. mai 2016

Innspill til Mediemangfoldsutvalget fra Mentor Medier

På vegne av våre aviser Vårt Land, Dagsavisen og Rogalands Avis vil Mentor Medier i det følgende komme med våre innspill til Mediemangfoldsutvalgets arbeid.

Det norske systemet for offentlig støtte til mediebransjen har vært en solid suksess. I et lite språkområde har vi en allmennkringkaster i NRK som er svært god også i internasjonal målestokk, vi har kommersielle, konkurrerende allmennkringkastere som er i verdenstoppen på produktutvikling og nye forretningsmodeller, en lokalavisflora bestående av en rekke aviser som utgjør en sammenhengende kjede av mediemangfold, samt riksspredte, meningsbærende aviser som er bærebjelker i den offentlige debatt. Uten en fungerende mediepolitikk og at det offentlige tok ansvar for den demokratiske samtale, ville vi ikke vært i nærheten av et slikt mangfold i et lite land som Norge.

Det er videre fire hovedpunkter vi vil rette Mediemangfoldsutvalgets oppmerksomhet mot:

1. De demokratiske konsekvensene ved for dramatiske endringer i ordningene midt i den transformasjonen bransjen står i nå.

Faller lokalaviser eller nasjonale nisjeaviser fra nå, viser erfaring fra andre land og tidligere erfaringer fra norske byer at det ikke vokser fram alternative redaksjoner som overtar disse avisenes funksjoner i det norske demokratiet.

2. Pressestøtteavisers bidrag til resten av næringskjeden og innovasjonen i det totale norske mediemangfoldet.

Våre aviser vil i 2016 bruke nær 100 millioner kroner på trykk og distribusjon, hovedsakelig gjennom kjøp fra Schibsted og Amedia. Dette er altså et høyere beløp enn avisene mottar i direkte produksjonsstøtte som deretter videreføres til andre sentrale aktører i det norske mediemangfoldet. Faller pressestøtteavisenes bidrag til andre bransjeaktører bort over natten, vil det ikke bare medføre at våre avisers plass i mediemangfoldet forsvinner; det vil også få den konsekvens at det kraftig kan redusere den redaksjonelle kraften hos andre redaksjoner.

Eksempel: Der man i dag har et sterkt Bergens Tidende (BT) og Stavanger Aftenblad og noe svakere konkurrenter i Bergensavisen (BA) og Rogalands Avis (RA) på Vestlandet, vil offentligheten i Bergen og Stavanger uten BA og RA kunne sitte igjen med et BT og Stavanger Aftenblad med redaksjonelle ressurser som faretruende nærmer seg de ressursene dagens nummer to-aviser har. Dette eksemplet forutsetter selvsagt at bortfall i næringskjeden på 45-50 millioner kroner årlig ikke kan erstattes gjennom kostnadsreduksjoner eller nye produkter på trykk eller distribusjon, men til syvende og sist må tas gjennom redaksjonelle kutt. Slik utviklingen er i dag, er det imidlertid sannsynlig at det er nettopp slik det blir, med de åpenbare konsekvenser det vil få for mediemangfold og den offentlige samtale i Bergen og Stavanger.

3. Sammenligningsgrunnlaget med Danmark og Sverige.

Det er vesentlige forskjeller på mediemangfoldet i våre naboland. I Danmark er det gjennomført en større omlegging av mediestøtten enn i Sverige, og dette henger sammen med at det danske avismarkedet er vesentlig mindre enn det vi har i Norge og Sverige. Det finnes færre enn 40 aviser i Danmark, mens Amedia alene eier 62 aviser i Norge. I stort og smått er det over 200 norske aviser. Demografi og geografi, samfunn som skiller av fjorder og fjell, gjør at det norske og svenske mediemarkedet er mer avhengig av at en serie av redaksjoner utfyller hverandre, lokalt og nasjonalt, enn det tilfellet er i Danmark. Således kan man anføre at det var langt mindre demokratisk risiko forbundet med en stor endring av den danske mediestøtten enn det tilfellet er i Norge og Sverige. Vi mener at det er elementer i den nye danske ordningen som kan stimulere fremveksten av nye journalistiske miljøer. Men vi vil advare mot en for rask overgang som kan rasere det eksisterende mediemangfoldet i Norge, fjerne lokal nyhetsdekning og nasjonal meningsbrytning. Den danske modellen vurdert mot et norsk marked, må derfor ta høyde for disse faremomentene og eventuelt vurderes innført gradvis over tid og uten at man på kort sikt risikerer store frafall i den kjeden som i dag utgjør det norske mediemangfoldet. Dette danner grunnlaget for vårt forslag under punkt 4.

4. Forslag til ny modell som sikrer bred legitimitet, forutsigbarhet for dagens mediemangfold og samtidig fremmer innovasjon og nye løsninger i fortsettelsen.

Vi har vært representert i utvalgsarbeid i Mediebedriftenes Landsforening (MBL) som i et internt sluttnotat kommer med råd om en mulig ny modell som forhindrer dramatiske konsekvenser og ivaretar det eksisterende mediemangfoldet, men samtidig åpner for den videre transformasjonen som hele bransjen og den offentlige samtale står overfor.

Samtidig vil det i vårt forslag frigjøres en stadig voksende pengepott til journalistiske prosjekter, de demokratiske journalistiske oppgaver som kanskje står uløst en gang i framtida og generell innovasjon i mediebransjen. Denne delen av potten, som gradvis vil vokse, kan innrettes mer i en retning der det bidrar til videre innovasjon innen eksisterende eller nye medier, kan vinkles mot lokalaviser som kan få et større støttebehov enn andre, og mot journalistiske prosjekter som ivaretar demokratiske funksjoner.

For Mentor Medier vil alle endringer i dagens produksjonsstøtte medføre stor risiko. Likevel foreslår vi altså en mulig ny innretning som kan få negative konsekvenser for våre aviser. Vi mener også at vi ved flere anledninger har vist at vi tar et bredere mangfoldperspektiv enn et kortsiktig økonomisk perspektiv i slike spørsmål. Det sentrale er å sikre journalistikken for allmennheten og samtidig bevare legitimiteten rundt de offentlige støtteordningene.

Dersom målet var å sikre best mulig økonomi og høyest mulig pressestøtte til Vårt Land, en avis som er sentral i konsernets norske strategi, ville det vært enklere å la Dagsavisen dø i 2008 og Rogalands Avis i 2014 enn å overta eierskapet når ingen andre ville ta ansvaret. Hvis pengene som nå tilfaller de to sistnevnte avisene ville gått tilbake til omfordeling i ordningen innenfor dagens reglement, ville

Vårt Land alene fått nærmere ni millioner kroner mer per år. Regnet tilbake til overtakelsen av Dagsavisen viser det hvor store rene overskudd Vårt Land kunne fått av en slik strategi. I stedet valgte vi å ta betydelig økonomisk risiko gjennom bergingsaksjonen for Dagsavisen og RA. Resultatet mener vi er et bedre mediemangfold for offentligheten, og dermed også større legitimitet for ordningen, men også en større overlevelsessevne på lang sikt gjennom at flere aviser står sterkere sammen enn Vårt Land ville gjort alene. Slik vi ser det, var det bare ett alternativ til Mentor Mediers engasjement, nemlig nedleggelse.

Videre vil vi anføre at det i enkelte miljøer synes å herske en oppfatning av at store pressestøttemottakere ikke driver innovasjon og utvikling. Dagsavisens snuoperasjon fra 2010 til i dag er et eksempel på det motsatte. Fra en dødsdømt papiravis i 2009 inkluderer Dagsavisens satsingene i dag elleve nyhetskanaler for journalistikk. Sju av disse følger samme digitale strategi som Nettavisen, og har altså som mål å bygge en digital portal uten støttebehov. Dette viser en annen vilje og også gjennomføringskraft enn det vi ofte møtes med i offentlige diskusjoner rundt pressestøtten.

Vi mener at det til tross for at det motsatte ofte blir hevdet, enkelt kan belyses med fakta at pressestøttemottagende aviser historisk og helt fram til vi nå står midt i en historisk digital transformasjon har vært blant foregangsbedriftene i bransjen. De mest utsatte avisene, og dermed også de største mottakerne av offentlig støtte, har ledet an i utviklingen i alt fra overgang til offsettrykkerier og fra ettermiddags- til morgendistribusjon (Fremtiden først, Drammens Tidende senere), satsing på nett (BA helt i front for den norske utviklingen, og avisens første digitalredaktør ble deretter en av grunnleggerne av Nettavisen), søndagsaviser (BA), digitale meningsportaler for brukergenerert innhold (Vårt Land og Dagsavisen) og nå gjennom den utgavemodellen (Dagsavisen) som vi ser at USA Today satser på i USA for å berge amerikansk mediemangfold. Schibsted ser nå ut til å gjøre lignende løsninger mellom Aftenposten, Bergens Tidende, Stavanger Aftenblad og Fædrelandsvennen.

Mer om Dagsavisen-modellen og avisens snuoperasjon og initiativ til samarbeidsprosjekter i mediebransjen her: www.dagsavisenmodellen.org.

Behovet for en mediestøtte som ivaretar de funksjoner som dagens mottakere innehar, må ses opp mot en ordning som bidrar til økt innovasjonstakt i bransjen og mer lesing av vesentlig journalistikk i allmennheten. Vi vet at husstandsdekningen og også lesingen av lokal journalistikk digitalt faller markant i byer som mister en nummer to-avis. Dette vil trolig bli enda verre i byer eller nisjer som mister sin lokalavis. Hvem skal dekke den lokale politikken hvis lokalaviser forsvinner fra byer og tettsteder og hvem skal dekke norsk matproduksjon om Nationen forsvinner eller brede livssynsspørsmål uten Vårt Land? Det finnes i dag ikke klare alternativer. Bransjen har i dag flere muligheter til å kommunisere enkelt med befolkningen, både bedre og mer effektivt gjennom digitale kanaler. Ikke minst er dette avgjørende for nye generasjoners deltakelse i den offentlige samtale. Men eksemplene viser at dette forringes uten stabile redaksjoner som kan stimulere til en bred, saklig debatt. Vi vil derfor hevde at samfunnet løper en stor risiko hvis man mister dagens etablerte redaksjoner som en premissleverandør av journalistikk, og i stedet gambler på at det vil vokse fram nok alternative miljøer til å ta over alle de demokratiske funksjoner som summen av norske aviser i dag representerer.

Eksempel: I Trondheim har Adresseavisen i dag rundt 35 prosents dekning 20 år etter at konkurrenten Arbeider-Avisa forsvant, mens det rett over grensen i Östersund finnes to aviser som totalt har rundt 60 prosents husstandsdekning og deltakelse i den offentlige samtale. I Drammen har Drammens Tidende falt under 30 prosents husstandsdekning 16 år etter at den originale Fremtiden forsvant. Til sammenligning er situasjonen i Skien, der det fortsatt er to aviser, nesten lik den som vi finner i Östersund. Eksemplet fra Trondheim,

Norges tredje største by, viser at det ikke er vokst fram alternative redaksjonelle miljøer med kraft etter bortfallet av en av byens aviser.

Mentor Medier vil derfor sterkt ta til orde for at Mediemangfoldsutvalget ser verdien i dagens mediemangfold og ikke foreslår for store og raske endringer, men samtidig legger til rette for ordninger som gjør det enklere å støtte innovasjon og direkte støtte av journalistikk i fortsettelsen.

Oppsummert:

Vi foreslår at dagens støtteordning «fryses» på dagens eksemplarnivå og at det ved bortfall av aviser eller nedgang i opplag gradvis vil frigjøres penger i ordningen ved totalbevilgning på dagens nivå. Disse midlene mener vi bør øremerkes etter nye kriterier som vist til over. Vi foreslår altså en gradvis endring av dagens ordning uten den fare for mediemangfoldet som en direkte endring av hele mediestøtten vil utgjøre. Her viser vi til de langsiktige og forutsigbare grep som er gjort rundt den svenske støtteordningen, slik at hver enkelt bedrift kan kjempe videre med forutsigbare rammer.

Dagsavisens publisher har tidligere i år deltatt i et utvalg nedsatt av MBLs adm.dir. for å gi råd rundt en eventuell endring av produksjonstilskuddsordningen. Vi stiller oss derfor naturlig nok bak gruppens sluttnotat og oppsummeringen under som vi tillater oss å sitere fra selv om vi påpeker at konklusjonene ikke er behandlet av MBLs styre:

- Nyhetsformidling og samfunnsdebatt formidlet gjennom mediene står helt sentralt i et avansert, kunnskapsbasert, demokratisk samfunn. Mediestøtten bidrar til mangfold, både geografisk og ideologisk/innholdsmessig.
- Det er en rekke utfordringer knyttet til dagens ordning: særlig uforutsigbarhet og legitimitet.
- En ny ordning må ivareta de bedriftene som er i dagens ordning, slik at dette mangfoldet ikke svekkes. En ny ordning må basere seg på brukerbetalt stoff som det eneste legitime målet på kvalitet. En ny ordning må basere seg på bransjens egen «opplagstelling».
- To mulige nye ordninger:
 - Rettighetsordning 1: Samme bevilgning, økt forutsigbarhet
 - En rettighetsordning innenfor dagens rammebevilgningsordning.
 - Totalt støttebeløp må være minimum på dagens nivå, rundt 300 mill. kr.
 - Støtte til småavisene beholdes som i dagens ordning, basert på grunnbeløp og trappetrinn etter frekvens. Økt støtte til småavisene må betinges av nye penger inn i ordningen og kan ikke finansieres innenfor dagens ordning.
 - Støtte til nr. 2-aviser og riksaviser baseres på et gitt beløp per opplagsenhet. I prinsippet en rettighetsordning, men siden opplagene faller vil det ikke bety større kostnad for staten enn i dag.
 - Penger som blir "til overs" inngår i et fond, som kan brukes til å øke støtten til andre grupper i ordningen.
 - Rettighetsordning 2: Demokrati på blå resept
 - En reell rettighetsordning (altså uten rammebevilgning).
 - Total kostnad for staten avhenger av opplagsutviklingen hos de som er kvalifisert til støtte.
 - Støtte til småavisene beholdes som i dagens ordning, basert på grunnbeløp og trappetrinn etter frekvens. Økt støtte til småavisene må betinges av nye penger inn i ordningen og kan ikke finansieres innenfor dagens ordning.
 - Støtte til nr. 2-aviser og riksaviser baseres på et gitt beløp per opplagsenhet. Hvis opplagene øker vil det bety større kostnad for staten enn i dag.

Hvis Mediemangfoldsutvalget har ytterligere spørsmål eller ønsker om dokumentasjon og fakta, vil Mentor Medier og våre publikasjoner selvsagt velvillig besvare dette. Vi understreker at vi ser på dette som innspill til utvalgets arbeid, og tar for gitt at utvalgets utredning vil bli gjenstand for en grundig høringsrunde, der vi selvsagt vil komme med ytterligere kommentarer og bidra til det som sikkert vil bli omfattende diskusjoner.

Med hilsen

Per Magne Tveiten
konsernsjef
Mentor Medier

Eirik Hoff Lysholm
publisher
Dagsavisen og Rogalands Avis

Åshild Mathisen
publisher
Vårt Land